

عصر ۵ شنبه
 ۳۱ شهریورماه ۱۳۰۵ مطابق ۱۶۱۵ ۱۳۴۵
 سال اول شماره سی و پنجم ناه یومیه اطلاعات
 صاحب امتیاز و مؤلف: ع. مسعود
 ناشر: مرکز اطلاعات ایران
 محل اداره: خیابان لاله زار عنوان تکراری: اطلاعات
قیمت اشتراك
 يكساله هشتاد و سه ماهه
 طهران: - ۵۰۰ فران - ۳۰۰ فران - ۱۵۰ فران
 ولايات: - ۶۰۰ فران - ۳۵۰ فران - ۱۸۰ فران
 خارجه باضاه قیمت پست
 لك نسخه: شش شاهی

مظنه بروتان فلكرانی خارجه			طلا در بازار		
فروش	خرید	نوع	فروش	خرید	نوع
۴۷,۲۵۰	۴۶,۸۵۰	الوره انگلیسی لندن	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	الوره نمایی
۳۵۳,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	صد روپیه بمبئی	۴۵,۰۰۰	۴۴,۰۰۰	الوره انگلیسی
۳۵۴,۰۰۰	۳۵۱,۰۰۰	صد روپیه بنگال	۴۶,۰۰۰	۴۶,۲۵۰	ده مانی طلا
۲۷,۰۰۰	۲۷,۰۰۰	صد فرانک ورس	۱۵,۲۵۰	۱۵,۰۰۰	اگرایی
۹۷۴/	۹۶۵/	صد دلار ویرك	۷,۶۰۰	۷,۵۰۰	پنججهراری
۳۶,۲۵۰	۳۵,۷۵۰	يك لیله اطلالی	۳,۱۰	۳,۰۰۰	دومزاری طلا
۱۸۹/	۱۸۷/	صد فرانك ژنو	۴۲,۰۰۰	۴۲,۰۰۰	۲۵ مارك طلا
۲۶/	۲۵,۰۰۰	صد بروكسل	۳۲,۰۰۰	۳۲,۰۰۰	۲۵ فرانك طلا

مجلس شورای ملی

جلسه ۱۲
 مورخه پنجشنبه ۲۱ شهریور ۱۳۰۵
 مجلس دو ساعت و نهم بظهر به ریاست آقای ندین تشکیل گردیده صورت جلسه قبل قرائت و تصویب شد در این موقع آقای رئیس الوزرا و آقایان وزرا در پارلمان حضور یافتند قبل از دستور
 نطق آقای بهبهانی راجع به حجاز بهبهانی - عرایضی راجع بوضعیت انتخابات طهران در جواب نماینده محترمی که در جلسه قبل مورد اعتراض ایشان واقع شده بود میخواستیم عرض برسانم ولی دو روز قبل به من اجازه نرسید حالاً هم که اجازه خورسته ام مطلب مهمی نمی توانم عرض کنم خدمت آقایان عرض میکنم و آن مطلب راجع به انتخابات را بوقع دیگر واکتاف میکنم بنده یکی از تکالیف مهمه دیانتی و سیاسی خود میدانم امروز که پرگرام دولت مطرح مذاکره نمایندگان محترم و محل نظر و توجه عامه مسلمین این قلمه از ممالک اسلامی است استناده نموده - مطلبی را که در نهایت اهمیت و در نزد مسلمین دنیا بلکه عامه مسلمانان عالم فوق العاده جای توجه است تذکر داده و در این مقام مقدس که بالاترین مقام رسمی ایران است اولین وظیفه خود را ادا کرده بلکه بهمت نمایندگان محترم و مساعدت دولت وقت وبا خیرین تکلیف در انجام وظیفه موفقی شویم - و هر گاه صلاح بدانند در پرگرام خود ماده مخصوصی را برای انجام این تکلیف الهی و سیاسی حقا اختصاص دهند

۱ مسئله مهمی که امروز افکار سیاست مندان دنیا اعم از ممالک اسلامی و غیر اسلامی را بخود جلب کرده است موضوع ظهور طایفه وهابیه و علمای شیع ظالمانه آنها نسبت بمسلمانان و مقدسات اسلامی در نقطه مملکت حجاز که مبداء و مظهر دین حنیف اسلام است میباشد نظر باینکه خطه حجاز از نقطه نظر سیاست اسلامی و عظمت فرق مختلفه مسلمین فوق العاده اهمیت دارد از بعد از جنگ بین المللی دول اروپا توجه خاصی باین نقطه داشته و هر يك از متخاصمین صین جنگ هر روز بدست امرای نادان بی اطلاع عرب يك سپاهنهای مرعوزی را در آنجا انقبیب و يك رل های جدیدی بازی کرده و می کنند متاسفانه آنها که کمتر از همه در این سیاست عمیق اسلامی شرکت داشته اند دول قزاق، متفق اسلام - ایران - ترکیه افغان - است و باز با نهایت ناسف اعمال کاری بجائی رسیده که چندی قبل در یکی از جرائد میخواندم که یکی از دول معطمه اروپا (فرانسه خودش را دوم مملکت اسلامی خطاب میکنند نمی خواهم فعلا اعمال کاری و غفلت دول اسلامی خرصص دولت ایرانرا که میتوان این پیش آمدها را مستقیماً مستندبناها کرد بیان نمایم بگذارم و بگذرم -

۲ - همه کس باید تصدیق نماید

که خطه اسلامی حجاز فقط از نقطه نظر اجراء آداب و رسوم و سنن مذهبی برای مسلمین اهمیت ندارد - بلکه وضعت جغرافیائی و تاریخی حجاز نوعی است که محل زیور از حیث سیاست اسلامی و حفظ تنقید اسلام و استقلال هفتصد کرور مسلمین دنیا در درجه اول اهمیت واقع شده است و از همین نقطه نظرات است که امروز جمیع دول و ملل اروپا بایک نظر مخصوص متوجه سیاست خفی حجاز شده و کاملاً مشغول مطالعات عمیق در حقیقت سیاست مزبور هستند تصور می کنم محتاج باقافه دلیل و برهان نیاشیم که تغییرات بی در پی و انحلال رژیم های متعدده و سقوط امراء و شرفاء حجاز و آمدن دیگران بجای آنها يك مسائل ساده نبوده و مسلماً مبنی بر يك سیاستهای در نحت انتظاری بوده که انگشت اجانب در زیر آن حرکت میکرده و اگر باندک وقتی بوضعت کنونی شبه جزیره عربستان و اسارت مسلمین بدست دول مقتدره اجنبی ملاحظه شود مقصود را بخوبی درك خواهید نمود عجلالاً امروز قبله کافه مسلمین و قیلة الاسلام شمارا (بسی مسلمانان غیرت مند) بدست طایفه وحشی وهابیه و ابن سعود تسلیم نموده اند و بالاخره قلب اسلام که حیات اسلام متعین و بنگاداری و حفاظت در باطن و حقیقت نفس الامر بدست یکی از طوائف اسلامی - که حقیقه اسلام از آنها بری و بزار است - در چنگال دشمنان سعادت مسلمین گرفتار گردیده است و مبادی بزرگ اسلامی و قبور پیش وایان و ائمه طاهرین (بالینکه مبادی هر طایفه و مذهبی حتی بودائی نزد جامعه بشر محترم است) در نحت سم ستوران اعراب وحشی بدوی خراب و خاک آنها بیاد میروند آیا موقع آن نرسیده است که در مقابل این فجایع از طرف ما مسلمانان نفس شده عرض اندامی شود تا کی بی حالی - تا کی بی اعتنائی - تا کی مسامحه ؟

۳ - قطع نظر از ضربه شدیدی که بواسطه ظهور این وضعت اسفناک دره که معطمه و مدینه طیبه - مستقیماً به پیکر مملکت ایران و مسلمین ایران وارد آمده و قلوب هر يك از مسلمانان ایرانی را ملو از خون نموده اند - باید دانست که ظهور این فجایع فقط يك قیام ساده مذهبی و طغیان يك مشت بدوی نیست - اینها يك نقشه های مخوف و خطرناکی است که برای اضحلال جامعه اسلامی کشیده شده - میخوانند يك صفوف جدیدی بمثل اسلامی که بدست کمار اسیر و در زیر زنجیر قیومیت واقع شده اند بفرمایند - می خواهند بوسيله يك طایفه کمراه مزدوری بین مسلمانان کره ارض تجدید اختلاف نموده نصیبات مذهبی را از نو شروع نمایند - بیلی - اگر سه مملکت مستقل اسلامی - ایران - ترکیه - افغان را موضوع نموده و يك نگاه بجامه مسلمین دنیا بنمایند میبینند که صداهای کرور مسلمانان روی زمین بوسيله بازی کردن همین رل های سیاسی هانزد قصبه حجاز

و وهابیهها - و انداختن اختلافات در سایر مسلمانان - و ایجاد و نصیبات مذهبی - امروز در زیر زنجیر قیومیت اجانب گرفتار و مانند زالو شیره حیات آنها را میمکنند -

۴ - حال در مقابل این خطرات عظیمی که در مقابل اسلام و مسلمین عرض اندام کرده است مسلمین دنیا چه میکنند و مخصوصاً ایران که هم از نقطه نظر سیاسی و هم از نقطه نظر مذهبی از جمیع فرق اسلام بایستی علاقه مند مؤثر باشد - در چه حال است ؟ - آقابالا سرها قیما - متولها - سیاستمدارها - صاحب اختیارها - بالاخره آنها که همیشه خود را همه چیز و دیگرانرا ناچیز میشارند در این موقع مهم سیاسی و دیانتی در این موقع حیاتی در این مدت مدید تقریباً مدت یکسال) چه کرده اند ؟ جمعی مشغول کذب جماعتی ببخیال - چند نفر مشغول کار - ولی چه کار - نشنند و گفتند و برخاستند - از هر کس پرسیدیم گفتند مشغول مذاکره هستیم - خلاصه ناکنون چه کرده اند - حرف زده اند - حرف خالی و بیفایده چیز دیگری از این نشست و برخاستها دیده نشد

۵ - در یکی از جرائد خوانده شد این سعود در جواب نماینده افغانستان اظهارمبادرت - میخواند موهومات و حشو و ذوائد اسلامی را اصلاح کند - من جمله زیارت قبورخانم الانبیین (ص) و ائمه هدی در بقیع و غیر بقیع را یکی از آن موهومات قرار داده و از آنها تعمیر بیت پرستی نموده صریحاً میگوید - باید این قبیل بت پرستی ها را از بین برد -

بنده عرض نمیکنم تمام فرق مسلمین باید بعضی موهومات نبینند ممکن است يك حشو و ذوائد بهم وجود داشته باشد ولی عرض میکنم اولاً زیارت رسول اکرم (ص) با اتفاق جمیع فرق مسلمین یکی از عبادات مهمه است چنانکه قاضی عیاض که یکی از معتبرین اهل سنت و جماعت است میگوید - زیارت قبره (ص) بین المسلمین مجمع علیها و فضیله من عیدونها اجبار حریج دال - پرست زیارت حضرتش در کتب خاصه و عامه زیاد از حصر و تعداد است و کلمات علماء فریقین برنیل اجباء در این خصوص موجوده نقل آنها ما را از مطلب خود دور نمینماید - و ثانیاً طایفه ظالمانه وهابیه با عده قبیل بلکه نسبت به فرق دیگر مسلمانان اقل قیلمند و اعمال و حشوانه آنها چه صلاحیتی برای اصلاح عالم اسلامیت دارند - ما و شما اگر فی الجمله کج کوی در اظهارات و عملیات این طایفه طایفه بنماییم میبینیم فقط حمله مستقیم آنها بمسلمانان ایران و بیرون راندن تشیع است - هر گاه نظریات اجانب را نسبت به بین اللمرین و اقتدارات شیعیانرا بواسطه وجود مشاهد مقدسه در آنجا در نظر بگیریم میبینند که این حمله مستقیمه بساها اقتدر رسیده نیست - علاوه بر آنچه دیانتی دارای جنبه های مهم سیاسی نیز میباشد

۶ - خوب دقت کنید سه دولت اسلامی را که شاید جمعیت هر سه پیش از نیست

برای تسریع چاپ

صفحات اول و دوم در يك طرف - سوم و چهارم در طرف دیگر چاپ شده است

و پنج ملبون نیست موضوع کنیم - يك نظری بجامه چهار صد ملبونی مسلمین دنیا بنمایند - امروز با نهایت ناسف باید اعتراف کنیم که عامه مسلمین در چکال ظالمانه اجانب اسیر میباشند - اوضاع مراکش هنوز در جسران است هزارها مسلمین غیرت مند را بخاکهلاک انداخته و یکی از امراء معروف مسلمان را بجرم اسلامیت دستگیر و بیعتن جزائر دنیا تبعید نمودند

جسم ممالک اسلامی سوریه و دمشق هنوز در زیر اثنی نوبت شمله ور است صدها هزار زن و اطفال مسلمین بدست کمار شهید شده و میشوند - مسلمانان چین مانند هندوستان بتحریرك اجانب بجان هدیدگرافتاده اند - مملکت اسلامی حیثه را مثل کوسفند قربانی تقسیم میکنند و از خط استوا است امتداد بطرف شما دراز کرده اند - خلاصه خسوب این وضعت دنیا را در نظر بگیرید و به بینید بکنفر مسلمان بکنفر ایرانی نژاد ملت پرست - بالاخره بکنفر مشرق زمینی - در مقابل این حوادث اسلام بر انداز چه تکلیف دارد -

ناکه دست میزداری بکن

۷ بقبیده بنده جسم و پیکر اسلام را هر قدر ضرت زدند عاقبت الامر بمقصود خود نرسند

زیرا قلب اسلام بجای خود محکم بوده متزلزل نشد امروز دیگر بقلب اسلام یعنی مکه و مدینه حجاز دست درازمن شده است اگر قلب متزلزل شد پیکر متزلزل و از کار خواهد افتاد

لا ارايه اله ذالك ایدا تکلیف چیست اولاً خیلی خوشوقتیم که کابینه حاضره جزو کمسیون مشغول بحرف بوده و سابقه علاقه مندی آنها باین مطلب مین است ثانیاً بقبیده بنده در درجه اول تکلیف این است این حوادث را از جوارح عادی تصور نکرده و بین بدانید که این ضربه حقیقت در مرحله اول بجامه اسلامی ایران و سپس بدول ممالک مستقل اسلامی - ترکیه - افغان ارد میباشد و باستقلال ماها حمله میکند بایند دولت - ملت - مجلس - شاه - کدا - و بالاخره جامعه اسلامی بچیش آمده و از حدود حرف تجاوز نمایند و دفاع از قلب اسلام را جزء فرائض فوری اینه خود تصور نمایند - سپس چون من مستقدم که باید قلب (حجاز) اسلام در دست رس جمیع فرق مسلمین باشد و از نحت سلطه يك طایفه مخصوص (که ممکن است آلت اجانب واقع شوند) بیرون بیاید - باید بفوریت با ممالک سه کانه همکیش که در ایران نماینده دارند ترکیه - افغان - مصر - داخل مذاکره شده و نقشه کنفرانس اسلامی در یکی از نقاط طرح وضعا از مسلمین - هندوستان مراکش - الجزایر - تونس - چپه سوریه - بین النهرین - قفقاز نمایندگانی دعوت شوند و با توافق نظر آنها يك حکومت بین المللی اسلامی در حجاز تشکیل

و از هر يك ممالک مستقل اسلامی کمیسر هائی در حجاز گماشته - و همین طور بنمایندگان مسلمینی که هنوز در قید اسارت اجانب هستند حق را شرکتی داده شود - و بالاخره يك کانون اسلامی در خانه خدا و حضرت رسالت پناهی (ص) تاسیس و عموم مسلمین دنیا آنها را تقویت و بالنتیجه نقشه اجانب را حیس نمایند -

در خانه برای اینکه از عرایض و تذکرات خود نتیجه گرفته باشم پیشنهاد خود را بمضمون ذیل تقدیم که بقید دو فوریت تصویب نمایند - پیشنهاد

مجلس شورای ملی تصویب نماید کمسیون مرکب از دوازده نفر منتخبی از شعب ششگانه مجلس با شرکت دولت در قصبه ظهور و هابیه در حجاز و نجاوزات مستقیم و غیر مستقیم آنها بمقدسات ملل اسلامی خصوص ایران و همین تکلیف قطعی آئینه خطه مزبوره مطالعات لازم نموده نتیجه را با سرعت اوقات تقدیم مجلس شورای ملی بنمایند - کمسیون مزبور با توافق نظر دولت با مقامات روحانیت در این باب مشاوره نموده از نظریات آنها استفاده نمایند - و نیز کمسیون مزبور بتوسط دولت لدى الاقتصای فوائد با نمایندگان سیاسی ممالک اسلامی - ترکیه - افغانستان - مصر - در این خصوص کنفرانسهای برای تبادل نظر تشکیل بدعند - عضویت این کمسیون مانع عضویت دو کمسیون رسمی دیگر مجلس نیست

(اظهار شد وارد دستور شوند)

(بیانات رئیس الوزرا)

رئیس الوزرا - در ضمن بیانات پربروز آقای دکتر مصدق اشاره به يك مراسله فرمودند که آقای فروغی به سفارت روس نوشته اند که آن مراسله لطیفه با مورد قضائی وارد می آود و کاپیتو لاسون را بچید می کند بنده خواستم بمرض مجلس شورای ملی برسانم که بنده این اطلاع را ندارم و بهیچوجه چنین اقدامی رسمیت نداشته (و کلا صحیح است) و توبرده نیست و امروز هم بهیچوجه کاپیتو لاسون بر قرار نیست و دعواوی انواع روس مطابق قوانین مملکتی در عدلبه میشود (صحیح است) و عدا هم امروز اینطور که عرض کردم کاپیتو لاسون ملین ایران و روس بی قرار نیست (صحیح است) - چند کلام هم بر درمایشات آقا عرض میکنم خیلی مختصر آنچه راجع به اقدامات دولت فرمودند ناکنون دولت هیچ قصوری نکرده و با اینکه هیچ نمخواهم فرمایشانشان را رد کنم ولی نسبت قصوری که دادند تکذیب میکنم زیرا از طرف دولت هیچ قصوری نشده و کابینه مشغول وظایف خود بوده و هست (یکی از و کلا چیزی دیده نشده) فعلاً وقت مجلس را واقعبت تر از این میدانم که جزئیات اقداماتی که راجع به این قسمت شده عرض کنم آقای مدرس

هم در کمپونی که تشکیل شده حضور داشته اند و از آقایان روحانپور هم هستند من جمله آقای آریز سید محمد بهبهانی هستند که البته از اقدامات کمپون آقا را مستحضر داشته اند (خطیبی - اظهارات آقای دکتر مصدق دو جلسه بود)

رئیس الوزاء - در آن باب اطلاعاتی ندارم البته بعد ممکن است بعد از اطلاع یافتن بمرض آقایان برسانم نماینده شاهرود

راپورت شعبه چهارم راجع بانقلابات شاهرود و نمایندگی آقایان آقا حین آقایان مطرح و قرائت کردید و بواسطه مخالفت آقای فاطمی به جلسه بعد موکول شد

رئیس - شور در کلمات پروگرام دولت است آقای فرزند بفرمایند

فرزند (ضیاء الملک) - بنده با کابینه آقای مستوفی و اشخاصشان مخالف نیستم بنده بعضی نواقص را در پروگرام مشاهده کرده ام که مجبورم عرض کنم و بقول خود آقای رئیس الوزاء باید پروگرام کاملاً مورد بحث و خلاصی واقع شود قبل از اینکه وارد بحث شوم راجع به يك جمله که در جلسه قبل آقای وفاق الدوله فرمودند میخواهم مختصراً عرض کنم ایشان فرمودند بنده در موقعی که زمام مملکت را در دست گرفتم رجال دیگر ایران مؤلث را قبول نمی کردند زیرا در يك موقع مهم بود که افکار عامه مشتت و آنها از این نقطه نظر قبول نمی کردند که وجهه شان خراب میشد و نمیتوانستند قضایا را حل و عقد کنند من این را نکذیب میکنم زیرا بعد از شریف بردن آقای وفاق الدوله بارویا در آن موقعی که خیلی مهمتر بود آقای مشیر الدوله مؤلث را قبول کردند و در آن وقت از طرف شمال يك تحریکات شدیدی میشد (زنك رئیس) و کلاً راجع به پروگرام است که ایشان صحبت میکنند (در آن زمان بنده طهران بودم اوضاع خیلی خراب و در هم برهم بود آقای مدرس هم مسیوقند آقای مشیر الدوله با کمال جدیت و مقاومت برای خواباندن انقلاب اسم نجاس روی آنهایی که شورش کرده بودند گذاشتند و در ضمن هم با کمال سیاست قضایا را بواسطه آقای مشاور الممالک حل کردند که اگر خاطر آقایان باشد آن کسانی که با سیاست دور شده مخالفت می کنند و بدینت مشهورند مثل لرد کرزن این سیاست را سیاست ابلهانه نامیده بود برای اینکه مطابق آمالش انجام نکرده بود (زنك رئیس) . . . اجازه نمیدهم اینطور حرف بزنید از موضوع خارج شدید) بنده میگویم مشیر الدوله یکی از رجال سیاسی مهم ما و در مواقع سخت مسئول بوده اند پس باید مراعات انصاف را کرد - حالا وارد بحث در پروگرام می شویم بنده وضعیت فعلی مملکت را خوب نمی بینم زیرا ما تحت دو فشار فوق العاده واقع شده ایم یکی فشار اقتصادی یکی هم فشار مامورین دولت

فشار اقتصادی از نقطه نظر این است که الان چندسال است که درات و واردات مملکت ما از موازنه خارج شده و هر سال میبانی کسرسادات دریم (زنك رئیس قدری ناام کتبد عده بری مذاکره کافی نیست) (پس از آنکه زمانی عده کافی شد) ناطق - بنده صادرات و واردات را بود چه ملی میدانم و مستقیم که دولت بیشتر نوجه خود را به بود چه ملی معطوف دارد حال که الحمد لله بود چه دولتی که عایدات و مخارج است تعادل پیدا

کرده امبدواریم در این قسمت هم دولت اقداماتی نموده و پیشنهاداتی به مجلس تقدیم دارد که زود تصدیرات و واردات موازنه شود بنده خیال میکنم اگر پیشنهادی برای منع قالی جوهری به مجلس شود بسیار مفید است و آنرا برای اصلاح اقتصادیات بهتر و فوری تر میدانم و همچنین نوجهی به عقبه جات بشود بسیار نافع است بنده مستقیم يك فکر های فوری، نری دولت کنونی برای موازنه صادرات و واردات در نظر بگیرد مسئله قالی - نریك اهمیت دارد و ساقلی برای رفع پاره نجللات از نریك بنماید که زیاد صادر شود (آسید یعقوب این مذاکرات نه موافقت است نه مخالفت) بنده مستقیم دولت اقداماتی بکنند که زود تر ممکن شود بمقصود رسید و در این لایحه طوری است که بحرف بیشتر نزدیک است تا به عمل

(نجاوزات مامورین دولت - همه تصدیق دارند که مامورین دولت فشار زیادی بر مردم وارد می آورند خود این فشار بر ضرر امور اقتصادی مملکت تمام میشود و لطمه بزرگی وارد میسازد بنده مستقیم در این خصوص دولت يك اقدام اساسی بنماید امروز تمام مامورین دولت و وزارتخانهها يك فشار و تعدیاتی بر مردم وارد میکنند که آبه بدی را نشان میدهد این فشارها آبه خطرناکی را نشان میدهد که اسباب زحمت خواهد شد نباید گذاشت مردم از اوضاع عاصی شوند - راجع به راه آهن در اینجا يك مسأله هست که خیلی مسأله از آن می شود پیش بینی کرد و بنده متأسفم که در پروگرام يك فکر جدی در راه آهن نشده است بنا بر این اگر دولت جدا بخواهد اقدام بکنند تا يك سال و نیم دیگر میتوانیم راه آهن داشته باشیم که نایب مهمی در اوضاع اقتصادی مملکت خواهد داشت و در این خصوص اول باید رجال سیاسی مملکت تشخیص وضعیت اقتصادی و ناگامی و سیاسی آنرا بدهند بعد مهندسین و باورند و این کاملاً مسأله را نشان میدهد و کاملاً مخالف و اسباب معطلی است و باید در این امر که برای اصلاح اقتصادی نافع است اقدام فوری شود

بهار (ملك الشراء) - در حقیقت میتوان گفت نماینده محترم جزو موافقین دولت بوده اند، زیرا فقط در شرح مواد پروگرام نظریاتی داشتند و بعضی از قسمت های فرمایشان اساساً صحیح بود و در موقع عمل هم باید مراجعه نمایند بدولت که اقدام نمایند و آن نظریاتی که راجع باجرای آن داشتند البته طرف نوجه واقع خواهد شد تا اندازه که مصاحت مملکت باشد لهذا بنده خود را مجبور نخواهم دید که از بیانات ایشان برله پروگرام دولت دفاع کنم - در قسمت اول اظهارات ایشان چون مذاکره در شخصیات کردند و در این قسمت مذاکرات طولانی شده زائد می دانم صحبتی بشود همین قدر عرض میکنم که در حال حاضر تمام رجال مملکت ما طرف نوجه و طرف اعتماد و همانطور که آقای مدرس فرمودند ای کاش ما صدها از این رجال بزرگ داشتیم که هر وقت با مشکلاتی تصادف میکردیم به مقتضیات و مصالح عمومی يك دسته از آنها را روی کار میاوریم که همیشه مملکت را از ورطه های خطرناک و مواعج و مشکلات خلاص نمایند بعقبه من بعد بهتر است که از جزئیات و مذاکره در شخصیات صرف نظر شود، و

قسمت بزرگ عمر ما روی شخصیات و نظریات خصوصی تلف شده است و دلالتش هم این است که تاکنون از این نظریات و اختلافات شخصی هیچ نتیجه نبرده ایم جز اینکه یکمده از رجال مهم ما که باقی مانده اند در اثر آن نظریات خصوصی همیشه در زحمت بوده اند و کمتر توانسته ایم از وجود رجال خودمان چه قدیم و چه جدید استفاده ای که شایسته و قابل باشد بنمائیم بنده تصور میکنم در این ۲۰ سال که از عمر سیاسی و اجتماعی ما گذشته است عده تر و متناسب تر از دولت کنونی (بعقبه شخص بنده) روی کار نباشد است یعنی تاکنون وضعیت طوری بوده است که رجال دانشمند و توانا و صالح ما در مواقع مشکل حاضر نمیشدند (همانطور که آقای وزیر عدلیه در جلسه قبل فرمودند همیشه در مواقع مهم شانه از زیر بار مسئولیت خالی میکردند و کمتر اتفاق افتاده است که باهم کار بکنند پس در این مورد که این حسن اتفاق پیش آمده است مایه امید واری است و با آن حسن اصلاح خواهی و وجدان ملی که آقای مستوفی دارند این پیش آمد را باید حسن انتقال کنیم که از این وضعیت مملکت استفاده نماید

پروگرامی که نوشته شده است به عقیده من بهترین موادی است که بعد از مطالبات عمیق تنظیم و روی کاغذ آمده است ولی در عین حال باید تصدیق بکنیم که اگر ما حاضر برای اجرای این پروگرام نشویم و اگر صمیمانه برای کار کردن و کم حرف زدن خود را حاضر نکنیم بالاخره این مواد هم مثل اوراق متشع در سینه خواهد بود و بلکه نتایج معکوس خواهد داشت و بالعکس اگر آقایان نمایندگان محترم حاضر بشوند برای عملی شدن این مواد صمیمانه دست بدست بدهند و در این دو سال عمر مجلس ششم لدر ابتدای آن هستیم با يك دولت صمیمی و جدی داخل کار شویم آنهم دولتی که راس آن آقای مستوفی قرار گرفته اند بنده بطور قطع تصور میکنم برخلاف گذشته يك نام نیکویی برای مجلس و مملکت باقی گذاریم - يك هیئت دولت خوب اختصاصی به يك دسته نخواهد داشت عموم ملت از آن استفاده نموده يك دولت صالح متعلق تمام ملت خواهد بود و باید تمام صلاح مملکت با آن دولت هدایت شده باصلاحات شروع نمایند. این است که بنده زاید میدانم در مقابل فرمایشات آقای فرزند مسأله کسره کنم زیرا ایشان روحاً موافق بودند و مخالفتی با کابینه نداشتند دو قسمت که در ماده اول و ماده دوم که راجع به اصلاح اوضاع و نجات قالی و نریك شرحی اظهار داشته تصور میکنم این نکات مورد نوجه و نظر هیئت دولت هم باشد و بدیهی است مفهوم این فرمایشات آقای فرزند در موقع خودش از طرف دولت پیشنهاد آن نه بود در ضمن لوابیح تقدیم مجلس خواهد شد زیرا ماده اول مربوط به همین نظریه است

در قسمت راه آهن شرح مفصلي در جزئیات آن و مراعات نکات نظامی و اقتصادی و سایر حقوق امتداد راه فرمودند بنده خیال میکنم که عبارت (انهم و اصلاح) که در ماده مربوطه برآه آهن قید شده برای مراعات همین نکات بوده است و بدیهی است هیئت دولت هم قبلاً این فکرها را کرده و هیچوقت راه آهن از يك گوشه کویر بگوشه دیگر کویر کشیده نخواهد شد و یقین است که باید از دریا بدریا و در نقاط پرجمعیت کشیده شود که منر مالانجاره و مسافرت هلد و اروپا شده

منافع نراتزیت و سیاست و غیره غاید دارد دو حقیقت قبل از تصویب قانون احداث راه آهن این پیش بینی ها شده و مسلم است که بدون این مطالبات شروع بکار نخواهد کرد و این قسمت هادرموقع خود حل خواهد شد و اینکه راجع به مهندسین بفرمایند که فعلاً ضروری نیست اول باید خطوط را معلوم کرد عرض می کنم که مجلس پنجم رای داد به اینکه مهندس و متخصص ذوب آهن از خارجه استخدام کنیم و این خود یکی از مقدمات ضروری شروع نه کار است حالا که هم پول داریم و هم مهندس خواسته شده البته دولت با شور متخصصین اقدام در ناسیس راه آهن خواهد کرد

خلاصه نماینده محترم در جزء مخالفین نبودند مذاکراتی که فرمودند هیچیک مخالف نبود و موافقت بود و امیدوارم جای نگرانی باقی نمانده و دست بدست هم داده با دولت حاضر کار کنیم و سعی نماییم که احتراطات افراد دولت و احترامات مجلس شورای ملی هم ضامن محفوظمانده باشند و اگر احتیاطات نوانستیم این مواد را بموقع اجرا گذاریم زهی سادات مملکت را اگر يك قسمت از آن هم بموقع عمل در آمد بحکم (مالایدرک کلاه لایترکلاه) باز هم باید خوشوقت بود و این بسته به شانس مملکت و ملت و مجلس است

ارباب کبخسرو - بنده قبل از اینکه داخل مذاکره در پروگرام شوم نسبت به اظهارات آقای ملک عرض میکنم آنچه گفته میشود مخالفت با رئیس دولت و اعضاء کابینه نیست بدیهی است وقتی که پروگرام به مجلس میاید قبلاً با اکثریت مجلس مطالباتی میشود و نظریه آنها راجع می نمایند ولی اگر چنین مطالباتی شده باشد بنده نمیدانم زیرا بنده جزو مفردین هستم نمیدانم (بعضی از وکلا با هیچ کس نشده است) آنچه میگویم که بنده را وادار کرده است که راجع به پروگرام عرض نمایم يك فکراتی است که بمرور زمان بر شخص پیش میاید بنده حقیقتاً وقتی بفکر فرو میروم میبینم قانون اساسی هیچ رعایت نمیشود وقتی به قانون اساسی مراجعه میکنم به حجم قانون مصوبه نگاه میکنم نمیدانم ما چه هستیم و یکجا میرویم يك وقتی من برای يك ماده قانون در قوانین نجسی می کردم مجبور شدم تمام مواد را مطالعه کنم و قتی که خوب دقت کردم که به بنیم کدام يك از این قوانین بموقع اجرا گذارده میشود از اول تا آخر قانون دیدم متأسفانه بجز دو سه ماده دیدم بقیه هیچوجه اجرا نمیشود (صحیح است)

نمایندگان ملت باید ناظر اجرای قانون باشند (صحیح است) پس چطور شده است که بموقع اجرا گذاشته نمیشود قانون دیوان محاسبات وضع شده است کجا است آن دیوان محاسبات که بصورت حسابها رسیدگی کرده باند از این قبیل ها در قوانین پر است که بموقع اجرا گذاشته نمیشود (صحیح است) بنده در قانون دیدم اشاره شده است به تشکیل انجمن های ایالتی و ولایتی و ناسیس انجمن های بلدی و غیره کجا بموقع عمل در آمده کی اجرا شده است ازین لحاظ بگویم بنده بفکر افتادم که در موقع پروگرام يك عرایضی بکنم بنده نمیدانم مقدمات این اصلاحات و ادوات در نظر گرفته است یا خیر و آیا در نظر دارند که اجرای قانون شود یا اینها هم سر با ر خواهد شد وضعیت ادارات دولتی خوب نیست این جا در باره اقتصاد صحبت میشود

اخطار

روزشنبه ۲۲ مهر ماه بواسطه تصادف با مولود حضرت رسول (ص) روزنامه ما منتشر نمی شود

بنده میگویم يك قسمت از ضرر اقتصادیات همین بی انتظامی و تعدیات و خیانت مامورین دولت است (صحیح است) تقصیر تمام خرابیها متوجه بهمین مامورین است که فرستاده میشوند میگویند فلاحت باید اصلاح شود يك دشمنی خاصی که به اوضاع فلاحت می شود همان مامورین دولت هستند که مسول و مجری مبادرت اول باید اداره فلاحت را درست کرد (صحیح است) بعد دنبال توسعه امور فلاحتی رفت می بگویند اصلاحات فلاحتی ولی با کدام دست و بوسله کدام اداره و مؤسسه همینطور راجع به صحبت بگویند راجع به چیز های دیگر بگویند ولی وقتی که مطالعه میکنم يك اصول اصلی را قائل میشویم که آن اصلاح این وضعیت است اگر در نظر گرفته اند که عرضی ندارم ولی اگر در نظر گرفته ننده لازم است که در نظر بگیرند آقای فرزند در ضمن مذاکرات نشان فرمودند راه آهن برای وحدت ملت است بنده نازه میباشم زیرا خوشبختانه ملت ایران بیشتر از تمام ملل است اتحاد و یگانگی شان بهم است (صحیح است) و راه آهن برای خود حدود و ثغور و اقتصادیات مملکت است برای بیرون آوردن مردم از فقر و بد بختی است اگر نیا شد دامنه فقر و فاقه توسعه یابد آنوقت خانواده نخرابید دید چه رسد باینکه بگوئیم وحدت ملی داشته باشند يك نظریاتی در هر قسمت از مواد پروگرام در نظر گرفته ام که البته بموقع خود بمرض آقایان خواهم رسانید ولی بطور کلی بنده عرض میکنم بواسطه عاملان ما که چند دولت بدل نوجهی مخصوصاً به این هیئت فقره بکنند

اولاً قسمت راه آهن که در اینجا ذکر شده است مجلس پنجم چرا قانون انحصار قند و شکر و جای را وضع کرد برای اینکه چاره برای وضعیت خراب اقتصادی مملکت بشود در آن موقع از طرف مجلس و بلکه عموم ملت صدای موافقت بلند شد ولی میتوانم عرض کنم که امروز ضرر مملکت تمام شده مگر اینکه اقدام عاجلی بشود زیرا مبالغی پول که در جریان معاملات مردم بوده از جریان خارج و در بانک حبس شده فقر و فاقه با وسيله زیاد تر شده با این پروگرام هم میدانم کی عملی خواهد شد راه آهن برای جنازه ملت نهی خواهد شد عقیده بنده این است دولت قبل از اینکه راه آهن را عملی نماید که مدتی وقت لازم دارد خوب است پول را از توقیف در آورده بگریانی بیاندازد که هم صلاح باشد و هم چاره برای رفع فقر و فلاکت بکند کمان میکنم مصاد مهمتری برای پروگرام آن عریضه نجار باشد ما در اینجا میگوئیم اگر وزراء فلان اقدام نکرند استیضاح میکنم نذکر میدهم ولی عقیده بنده غیر از این است امروز يك قسمت از قوای قشربنده در دست مامورین دولت است (صحیح است) خودشان قانون وضع میکنند خودشان تفسیر میکنند خودشان هم اجرا میکنند هم مقنن هستند هم قاضی و هم مجری (صحیح است) و بالاخره می بینند اثری از قانونی که اینجا وضع می شود در کل نیست اینها چیست و چاره این کارها کی باید بشود

بزرگه خبلی نظریات داشتیم و اگر موقع بدست بند رسیده میگویم خلاصه اگر دولت این اصول را در نظر گرفته است یعنی خزاین های گذشته را اول اصلاح کنند و بعد دست بجهزهای دیگر بزنند بنده موافقت دارم ولی اگر غیر از این است عقیده بنده این است که اینها را باید مقدم دانست

حائری زاده - فرمایشات آقای ارباب تمام روی موافقت با دولت بود و جزو موافقین هستند فقط یک مشت درد های مملکت را در این جا ذکر کردند و بدیهی است این علاقمندی ایشان تنها برای رفع این درد های مملکت نیست همه ما علاقمند هستیم علت این که ما این قدر اصرار به آقای مستوفی کردیم که زمام امور را در دست بگیرند بر این بود که همین در دربار اجازه نمایند مثل است معروف مرض کوه کوه مهیاد مومو میروید حال هم بد بختی در مملکت یک مرتبه زیاد شده و باید متدرجا اصلاح شود هنوز ما این اصلاح در مملکت ما بکار نرفته است پروگرام کا بنده فلان چیز را نوشته فلان چیز دیگر را نوشت بنده عقیده ام این است که شخص آقای مستوفی که رئیس دولت هستند خود ایشان پروگرام هستند (زوار - این عبارات مخالف اصول قانون اساسی است (ما از طرز عمل طرز سیاست و مملکت داری ایشان اعتقاد داریم من اطلاع کامل از سیاست عمومی ندارم یک اطلاع ناقص دارم و آن این است که فقط اقدامات ما روی بوده و جمع و خرج میگویند است بنده هنوز از این قسمت تجاوز نکرده ام بنده حالا مطالعه در قوانین میگردم میدیدم در دوره چهارم مجلس یک قانونی وضع شده که مجلس اجازه نام و نام با اختیارات کامل به آقای دکتر مصدق داده است که بر طبق آن امور مالی مملکت را اصلاح کنند بر حسب اختیاری که باو داده شده بود میتوانستند همه کار بکنند ولی نام آن اقداماتشان فلج شد و برای این بود که بقدری بدبختی ها پیش می آید که نمیتوانستند آن ها را نقیب نمایند ما از نقطه نظر مصالح عمومی تشخیص داده ایم مملکتی که چند سال است در جریان غیر عادی پیفتد و امروز خوشبختانه این اطمنیان را داریم و دارای این نعمت هستیم که شورا با ما بخوابیم

میرزا خبلی خان فهمی - بنده خبلی آرزو مند بودم که وقتی پروگرام دولت بمجلس میاید از صورت مراد نامه های حزبی بیرون بیاید بر خلاف آقای حائری زاده که میگویند آقای مستوفی جزو دشمنان پروگرام هستند بنده عرض میکنم این طور نیست مرحوم علاء الملک را باو گفتند بروید مجلس کابینه نان را معرفی نمایند گفته بود همه مراد می شناسند لازم نیست (خنده) پروگرام دولت باید نظریات سیاسی مملکت با احتیاجات ضروری مملکت تنظیم و تدوین شده باشد که برای مملکت ضروری و فوری باشد پروگرامی که صورت ابهام پیدا کند بالاخره این میشود که آقای فرزند من بنده پشت تریبون و میگویند ما راه آهن کشیده نشود و سوار نشوم راحت نیستیم (خنده حصار) در نتیجه انقلابات عالم که دولت ایران هم در آن انقلابات واقع شد یک تغییرات عمده پیدا شده است و تغییر سلطنت که انتقال به شخصی که حقیقتاً بر اقلیات و جدیت نشان داد کردید و اینکه هم هیئت دولت از اشخاصی تشکیل شده است که صلاحیت کامل دارند بنده منتظر بودم پروگرام واضحی باشد نه اینطور مبهم بنده بنام خود فرآکسیون

خود عرض میکنم بل مخالفت با کابینه نداریم ولی وقتی که داخل پروگرام میشود نمیتوانیم بجهت رای بدعیم این پروگرام خبلی مهم است و همانطور که آقای ملک فرمودند بحرانها در مملکت روی سیاستهای خارجی و داخلی نیست بلکه روی نظریات شخصی است و فقط این قضایا است که باعث بحران میشود با این عوامل سیاسی در کار نیست - بالاخره وقتی که هیئت دولت تشکیل شد یک سوادی تهیه میکنند که بعنوان پروگرام به مجلس میدهند در پروگرام قبلاً آقای مدرس در قسمت آهن آب کنی اظهار علاقمندی میکنند که یک ماده هم راجع به این قسمت اضافه میشود و الا هیچ کس مخالف نیست همه آرزو دارند که رهای خوب در مملکت واقع شود این است خلاصه نظریات بنده و رفقای فرآکسیون بنده و چیزی از مه اول مواد پروگرام معلوم نشد که عریض خود را بگوئیم ولی امیدواریم در آنه در عمل نیک بین باشیم و اقدامات موثری بشود (بعضی از وکلا اظهار داشتند مذاکره کافی است)

بامداد - فرمایشات آقای فهمی خلاصه هستند در یک جمله که تمام پروگرام است آن را بعد عرض میکنم قبلاً از اینکه عریض خود را در پروگرام بنمایم میخواهم عطف نظر به فرمایشات آقای ارباب کبخسرو بکنم و علتش هم این است جوابی که آقای حائری زاده دادند شنیدم یکی از وکلا گفت این جواب ارباب نبود این است که عرض می کنم اصولاً آقای ارباب مخالفتی نداشتند البته از ایشان همین بنده انتظار باید داشت اما نظریه که اظهار داشتند اختصاصاً ایشان ندارد هم شریک هستیم و هیچکس نیست که میگوید اوضاع ادارات خوب است اینها خلاصه میشود در سوء جریانها و اجرائیات مملکت و البته این منظور نیست و همانطور که آقای حائری زاده فرمودند اگر این منظور نبود هیچوقت مجلس ششم اینقدر ابرام و اصرار به آقای مستوفی نمیکرد سوء جریان اداری برای چند چیز است که باید مجلس و دولت صمیمانه دست بدست هم داده در رفع آن صمیمانه عمل نمایند یکی از آن سوء جریانها راجع به جوانی تشکیلات ماست که نازه و هنوز نضج نکرده و ناوقتی که صورت مقدری بخود بگیرد عمری لازم دارد و این مربوط به علاقه مندی است اگر بیشتر علاقمندی ابراز شود زودتر خوب شود اگر کمتر شود دیرتر بمشوره میرسیم

دوم راجع به غیر عادی بودن اوضاع است که درین قسمت هم میگویم امروز نازه بخوابیم شروع بکار کنیم البته دو سه سال بود که مملکت از شغل عادی خارج شده بود امیدواریم آن آبهای از جو رفته دوباره بر گردد

(آقای سید یعقوب یعنی دوباره انقلاب شود) (بعضی از وکلا ایشان مخالفتند) بنده تصدیق میکنم نظریات آقای ارباب را (و کلا خوب این مخالفت در پروگرام است) یکی مسئله وجود فندوق شکر بود که فرمودند البته یک پولی جمع شده است ولی آبار عمالی غیر از این چه بود مجلس هم که اجازه نداده است پول دست زده شود باید یک جائی بگذارند که بعد بمصرف خود راه آهن برسد آیا غیر از این راه عملی تصور میرفت اگر راه عملی داشته باشد که هم از جریان خارج شود و هم جمع شود آنرا بنده نمیتوانم (ارباب کبخسرو) گفتیم که باید دولت پیشنهاد کند (اما راجع به پروگرام کاهلا موافقم نه اینکه

با آقای مستوفی چون موافقم با پروگرام هم موافق باشم و عقیده ام این باشد که بگویم با هر چه که از آن تراوش نماید موافقم بلکه در خود پروگرام مطالعه کرده و این پروگرامی است عملی که نقطه احتیاجات و ضروریات مملکت را تشخیص داده و تمام آنها پیش بینی و ماده بندی شده است و طوری است که مبنای مستوریت را نشان میدهد اگر کلی کوئی و مراد نویسی بود یک دولت مثل آقای مستوفی نمیتوانست مسئولیت قبول کند بلکه اگر مینوشتند ترویج امور اقتصادی توسعه و بسط آن یک چیزهای غیر عملی و مبهم بود ولی در این جا سربجا مینویسند اهتمام در ترویج امور اقتصادی فاجیس بانک و غیره

اگر حالا موافقت بکنیم در موقع خود میتوانیم بگوئیم آقای چه شد فلان ماده اجرایش و بعقیده بنده این پروگرام بهترین پروگرامی است که به مجلس تقدیم می شود و باید آن را یک پروگرام عملی دانست در پروگرام که نمیشود مقالات و کتاب نوشت پروگرام باید مختصر و مفید باشد بنده هیچ اجمالی در آن نمی بینم فقط پیشنهادی دارم که میگویم یکی در آخر ماده سوم راجع به اوضاع فلاحی باید اضافه شود خشکانیدن باطلاق های ضد مالاریائی - یکی هم در ماده ۱۳ راجع به تأسیس مدارس ابتدائی و صنعتی و مهندسی بقدری این اقدام خوب است که یگان آرزوی من بوده است که مرد عملی و مرد زنده از مدرسه بیرون بیاید و بشنود بعضی اقدامات هم شده است و داخل عمل برای مدارس صنعتی شده اند و جای خوشوقتی است و راجع به مدارس ابتدائی هم که نوشته شده عقیده دارم اضافه شود بعد از تشکیل دارالعلمیه و دارالعملیات در ایالات و ولایات این است نظریات بنده و در هیچ یک از مواد عرض ندارم

اظهار شد مذاکرات در کلمات پروگرام کافی است

رئیس - آقای وزیر عدلیه فرمایشی دارند بفرمایند *

و توفیق الدوله - راجع به عریضی که پر بر روز در مجلس شورای ملی عرض کردم کویا موجب سوء تفاهاتی شده است بعضی از آقایان تصور کرده اند که من نسبت به بعضی اشخاص نظری داشته ام اولاً چنین چیزی نبود و عرض میکنم اگر برای بعضی اشخاص سوء تفاهم ایجاد شده و در عریض بنده نسبت داده شده مذرت میخواهم

در این موقع رئیس داده شد بعد از نغز متارن ظهر مجلس مجدداً تشکیل گردید

شور در مواد پروگرام ماده اول قرائت شد

ماده اول - حفظ حسن روابط با دولت متحابه

فرمود - بنده ماده اول را کاملاً موافقم ولی حسن روابط سیاسی باید روی حسن روابط اقتصادی باشد لازم است عرض کنم بعضی از دول متحابه نسبت به قالی مخصوصاً کمرک های کرافتی وضع کرده و تحمیلات دیگری راجع به تجارت ما نموده اند و این حسن روابط اقتصادی نیست لذا نقاصاً دارم آقای وزیر امور خارجه توضیحاتی بدهند که آیا معامله متقابل خواهد شد یا خیر و حسن روابط سیاسی چیست

رئیس - به نمایندنده محترم تذکر میدهم که بعد از این مذاکرات خودشان را بتوان مخالفت نکوبند

حائری زاده - مخالفتی از ایشان

ندیدم و ایشان مخالفتی ندارند که جواب عرض کنم

آقا سید یعقوب - دو مسئله را آقایان بهار و بامداد راجع به مجلس سابق ذکر کردند که بنده لازم میدانم عرض کنم مجلس پنجم اقدامات خوبی برای حفظ امنیت و انتظامات مملکت کرده و با اینکه عامه ملتفت نبودند و توجه نمودند مجلس پنجم یکی از دوره های خوب تقنینیه است لذا ریح بموقع خود قضاوت خواهد کرد و گمان نمی کنم مجلس مثل مجلس پنجم باشد بلکه یک فضای سخاوت و غیره واقع شد آن هارا دولت زود اقدام کرده و جلوگیری شد

آقای سید سر پروگرام آقای میرزا حسن خان مستوفی که اکثریت را در مجلس دارند و من در اقلیت هستم و مجبورم تابع اکثریت باشم چونکه آنها اکثریت اند ولی نمیتوانند اقلیت را خفه کنند و خفه کردن اقلیت هیچ سابقه ندارد

مسئله دیگری است که در دوره چهارم و پنجم لویجی که بمابعد به مجلس در اول ممکن بود روی کلیات صحبت کرد و حال هم عقیده دارم ممکن است روی کلیات پروگرام صحبت کرد تا به پیشیم اکثریت چه میگوید (رئیس - اکثریت نمیگوید نظامنامه میگوید این قسمت که فرمودید نیست و نمیشود در کلیات صحبت کرد) حالا که آقای رئیس متوجه این هستند که اقلیت زیاد حرف زنند (خنده حصار) عریض خود را میگویم آقای مستوفی هفت مرتبه است که زمامداری مملکت را قبول فرموده اند و بینی و بین الله همانطور که آقای مدرس فرمودند نه داخله و نه خارجه هیچکدام نه ضرر و نه نفع بردند (خنده طولانی) در دوره سوم مجلس در ششم حوت ۱۳۰۳ به مجلس شورا ملی پروگرام دادند که این ماده اول در آنجا نیست زیرا آنوقت مصادف با جنگ بین المللی بود یعنی در حقیقت امر موقع استفاده مملکت بود اما در پروگرام که دوره چهارم دادند این قسمت هست که حسن روابط مخصوصاً با شمال محفوظ باشد بنده الان عرض میکنم دولت شمالی تمام سرحداتش را بروی ما بسته است این روابط حسنه است ؟ - تجارت ما ابتدا بروسبه نمیرود و برعکس مثل سبیل فقط و بنزین وارد مملکت ما میشود مواد خام و پول ما که مایه حیات و زندگی ما است می ریزد ما در عرض میخواستیم برنج و خشک بار خود را بدعیم نمی گذارند این است روابط حسنه که او خوب بخور و هر چه داری بنده - این روابط حسنه نیست نمیتوانم دولت در این خصوص چه در نظر گرفته است ایران در آتش فقر و فاقه میسوزد برای اینکه راه تجارت را مسدود کرده اند با نظرف دیگر نگاه کنیم می بینیم سرحد کردستان مان سالار الدوله می آید و جنگ و زود خورد و داد و قال این معنی روابط حسنه با دولت همجوار است این در آن قسمت آنهم در قسمت شمال پس خوب است در این ماده نوشت ایجاد روابط حسنه چونکه روابط حسنه نمی بینیم که حفظ آن را بکنیم و اگر بخوابیم این را حالا حفظ بکنیم چه خواهد بود آن طرف سرحد مسدود باشد انظار هم فنک و پول بدعند بین ایلات کرد شورش بباندازند پس اینها چیست آقای وزیر خارجه که مدت ها در خارجه بوده اید این چه روابط حسنه است خفه کردن یک ملت روابط حسنه است این تسلط عزرائیل است و جان یک ملتی این روابط حسنه نیست باید روابط حسنه را هم

با دولت شمالی و هم بادول جنوبی ایجاد کرد زیرا من دیدم همین تریبون که مملکت ایران يك ملت برد بار و صبور است هیچ نهمبلی باو ناظر نمیکند اما در مواقع خودش هم خبلی خشن و سخت است هیچ تحمل نمیکند بنده میگویم به این ترتیب که جریان دارد باید این ماده تغییر پیدا کنند مسئله دیگری هست که آقایان حائری زاده و بامداد گفتند که پروگرام خوب است آقایان بنده عمل میخواهم کسی که کار بکنند دامن بکمر نزنند مضلات را از بین ببرد من با آن کس موافقم

قرارداد نجاری که دوره چهارم در کسبون فواید عامه کسبون خارجه دعوت کردیم اشخاصی را از قبیل خود حضرت اشرف و آقای پرنیا و بزرك و کوچک (خنده) مدرس و فقی زاده آمدند قرارداد نهی کردند کسی قرارداد نجاری بموقع اجرا گذاشته شده غیر از این که طلا و نقره ما را برده اند از دوره چهارم تا اکنون چهار پنج سال است اگر در بای طلا و نقره در مملکت ما بود باین ترتیب که مثل سبیل خارج میشود مریضه باقی است الان هم خبر میدهند آن باقی مانده مانده طلا و نقره که در مملکت ماست در سرحد خارج میکنند و می برند استعدا میکنم از این وزرائی که طرف اعتماد من نیستند (خنده بلند) نکند از این قدر طلا از مملکت خارج شود پس تصدیق بکنید که این روابط حسنه نیست که ما داریم و چون آقای رئیس پیش از این اجازه بمن نمیداد بیشتر صحبت نمی کنیم و در شوره در کلیات مفصل مذاکره خواهیم کرد

یک مسئله هم مسئله را هم میگویم که خود آقای رئیس الوزراء در پشت تریبون فرمودند ایشان راجع به سئاری شوری و مراسم فروغی گفته که اطلاعی ندارم و تکذیب کردند آیا بهترین نبود که خود فروغی را از کابینه خارج کنند و خردشان قبول وزارت جنگ را بنمایند بعقیده من خبلی بهتر است و من آنوقت طرفدار می شوم

یاسائی - اگر چه رفیق محترم آقا سید یعقوب اجازه خواسته بودند در کلیات مذاکره کنند و وقت برای ایشان نرسید و در قسمت مواد پروگرام هم آنچه که ایشان در اطراف آن مذاکره کردند يك قسمت آنها بود که بنده یاد داشت کردم يك فرمایشی در جلسه گذشته آقای مدرس فرمودند و امروز مورد استفاده آقا سید یعقوب شده است و آن این است آقای مدرس فرمودند آقای مستوفی شخصی هستند که نه داخله و نه خارجه از ایشان استفاده نکرده اند بلکه در يك قسمت آن که خارجه باشد بنده هم تصدیق میکنم که نتوانسته اند از آقای مستوفی استفاده ببرند ولی در قسمت داخله را مخالفم و عقیده دارم همیشه مملکت و عدم افراد این مملکت از وجود ایشان استفاده کرده وجود ایشان را باید مقتضاً همانند امروز از روزها نیست که اصلاح دانستیم که آقای مستوفی در اس مملکت قرار بکنند و با اطاق زیادی که در عملیات گذشته ایشان داریم یقین داریم در حفظ سیاست خارجی و باورزش اقدامات جدی خواهند کرد و باورزش کاملی که ایشان در اوضاع سیاست کرده اند و با شناسائی کاملی که ایشان از خارجه و داخله دارند هیچ جای سوء ظن نیست و هیچ نمیشود تصور کرد در کابینه که ایشان مسئولیتش را قبول کرده اند هیچ سوء اتفاقی رخ دهد این را هم عرض

کنیم ماها از اول اظهار نمایم به آقای مستوفی کردیم و حالا هم ورقه سفیدی دهیم برای این است که ایشان در راس کار گرفته اند نسبت به اعضاء کابینه هم هیچ نظر سوئی نداریم و بمالو بشخص ایشان اطمنان کامل داریم و امیدواریم موفق با اقدامات در عملیات خوبی در کابینه ایشان بشویم - آقا سید یعقوب فرمودند داد وستد شمال بسته شده و مال التجاره نبرود (آقا سید یعقوب دروغ است و خنده) ولی اگر بک مطالبه و تمقی در مواد پروگرام بگردند دیدند این قسمت مورد توجه هیئت دولت واقع شده و منظور دولت همان منظور ایشان است و امیدواریم که با مساعی آقای مشاور الممالک رفع شود (صحیح است) و شاید یک قسمت از اعتراضات آقایان نمایندگان راجع به حل این قضیه بود ما در ضمن ناگوار تجارت را تصدیق میکنم و میدانم چه بد بختی دامنگیر مردم شده است و ما این نواقص را از هیئت دولت داریم که به اسرع اوقات رفع نمایند

یک مذاکره هم فرمودند راجع به سالار الدوله و اغتشاشات کردستان بنده که چین اطلاعی را ندارم و نمیتوانم تصدیق بکنم ولی اگر حقیقه چیزی هم باشد این ها قابل مذاکره و بحث نیست زیرا با قشون نیرومند که داریم هیچ اهمیت نخواهد داشت و بزودی مرافع میگردد - راجع به روابط حمله دولت ایجاب نماید و بهترین است بجای حفظ بکنند گلاب ایجاد رابنویسند نسبت محاکم همانطور که فرمودند ملت ایران همیشه نظراسلح طلبانه داشته است بطور روابط حمله موجود نیست و امیدواریم آن روابط چسبیده هم بشیر قرار و بهتر بشود و مشکلاتی که بوده است

امپداری میبود که بطور دوستانه رفع شود خلاصه اینکه روابط ما همیشه حمله بوده و دولت هم مکلف است آنرا حفظ نماید

راجع به خروج طلا در سرحد که فرمودید این یک قانون بوده است کدر مدت معین صدور طلا و نقره قدغن شده بود و تصور میکنم حالا آن مدت تمام شده است و البته هیئت دولت خودش یک لایحه تهیه و برای این منظور به مجلس خواهند آورد یک چیزهای مهمی نبود دولت به یک کابینه که در راس آن بجای مستوفی قرار گرفته اند مخالفت نمایند اظهار شد مذاکره کافی است -

دوم قرائت شد

ماده دوم - اصلاح و توسعه امور تجارت و تسهیلات راجع به ترانزیت و رفع اشکالات آن

ارباب کبخسرو - در این ماده دو قسمت است یکی اصلاح و توسعه امور تجارت دیگری موضوع ترانزیت تجارت ما بر دو قسم است یکی مسائل ضروری است برای مملکت یکی مسائل تجلی است که خانه مملکت را خراب کرده

در این جا توسعه تجارت گفته میشود اگر چه منتظر بودم در ذیل این ماده منع اشباع تجلی را تصریح نمایند زیرا از یک طرف میکوییم مسائل اقتصادی را در نظر بگیریم و تجارت را زیاد بکنیم ولی از طرف دیگر در دروازه و ابوری امتعه آنهم امتعه تجلی بار کرده ایم من در جزئیات این قسمت داخل نمیشوم و نمیکویم که یک قسمت از اصلاحات ادارات منوط به منع اشباع تجلی است - بلکه بعضی خرابی ها که وارد میشود همین انجملات است بنده عقیده دارم

راجع به تجلی یک جمله هم در ذیل این ماده اضافه نمایند

قسمت دیگر راجع به ترانزیت است ضرورت این قید را نتوانستم بفهمم بنده بموجب قانونی که در سوم قوس ۱۳۰۳ وضع و معاهده سیاسی بین دولتین ایران و روس منعقد شده است در فصل ۵ تصریح شده است که حق ترانزیت دولتین دارند حال نازه جزو پروگرام قرار گرفته است نمیدانم مقصود از این چه بوده است اگر ترانزیت برقرار نیست عملا باید اقدام بشودنه جزو پروگرام بیاید

مذاکرات را کافی دانسته ماده سوم قرائت شد

ماده سوم - اهتمام در ترویج و ترقی زراعت و مخصوصا سعی در تکثیر محصولات قابل صدور از قبیل پنبه و ابریشم و امثال آنها و بستن سدها برای آب باری و اراضی قابل ذرع

ارباب کبخسرو - بنده بطوری که در کلمات عرض کردم البته تصدیق می کنید برای اصلاح فلاحی بهترین اقدام همان اصلاح ادارات است ولی چون نمی دانم چه قسم اصلاح در نظر گرفته شده منتظر بودم اول جلوگیری از مامورین دولت برای خرابی فلاح بنمایند و در قسمت دوم در نظر داشتم دولت شروع به اقدامات اصلاحی بنماید خوب بود دولت در نظر میگرفت مسئله مالیات ارضی را اصلاح کند که یک موضوع مهمی است که دخالت نامی در امر فلاح دارد و متاسفانه هیچ نسبت این قسمت بستن سدها را متذکر شده اند ولی وقت بفرمائید اگر به جای بستن سدها جلوگیری از تعدیات مالیه برای رساندن آب بزراعت میشد بعقیده بنده بهتر بود (و کلا صحیح است)

حائری زاده - این خرابی ها که ما از قدیم بارش برده و امروزه در ابتدای مجلس ششم مشغول ذکر آنها شده ایم که دولت متوجه آن خرابی ها باشد البته اینهاست و به آقای ارباب حن میدهیم که اگر پیش از این هم تذکر بدهند زیاد نیست و راجع به املاک اربابی که فرمودند در مجلس پنجم هم مذاکره شد که باید طرز مالیات را تغییر بدهیم و باین شکل مالیات گرفتن زحمات زیادی برای رعایا تولید میکند و باید از بین برود اما نایک محل پیدا نکنیم که چرخ های دولت را بگرداند دولت مجبور است که مطالبه نماید و نمیتواند دولت صرف نظر نماید وقتی که صرف نظر نکرد مجبور است بوسيله مامورین مالیه اجرا نماید و مالیات پنج قران پنج قران وسول کند در مملکتی که معارف نیست بدیهی است این خرابی ها پیدا میشود و ما نوقمان این است که برای این خرابی ها پیشنهادی بشود این پیشنهاد در ماده ششم گردیده است البته گفته این درد ها خیلی خوب است ولی فوراً بخواهیم عمل بشود امکان ندارد

مذاکرات را کافی دانستند

آقایان روحی و زوار پیشنهاد ختم جلسه دادند مخالفی نبود

رئیس - چون روز شنبه مصادف با ولادت حضرت رسول اکرم میباشد مجلس شورای ملی تعطیل است و حسب الاممبول بگردد میباید برای عرض تبریک حضور آعلی حضرت شرفیاب شوند بقرعه آقایان ذیل انتخاب گردیدند

غلامحسین میرزا محمود - مدرس
مرغزی قلی خان بیات - بهار علی خان
چهدری - امام جمعه اهر - لبقوانی
آقای مدرس اظهار داشتند بنده بواسطه کسالت نمیتوانم بروم

فردا

حرکت پستها برای داخله کلان آذربایجان خراسان همدان کرمانشاهان کردستان برای خارجه

پست هوائی از طریق روسیه
پست اروپا از طریق روسیه
پست هوائی از طریق بغداد
پست اورلند از طریق بغداد

باقرعه بجای ایشان آقای خطیبی انتخاب گردید

ختم جلسه

یک ربع بعد از ظهر جلسه ختم و جلسه آینه بروز یکشنبه چهار ساعت بطهر موکول دستور شود در بقیه مواد پروگرام تعیین شد

اخبار داخله

کمیسیون اطاق تجارت امروز کمیسیون اطاق تجارت در وزارت فواید عامه تشکیل و لستیارنامه های منتخبین را صادر و کمیسیون تشکیل اطاق تجارت را منحل نمودند

امراض تناسلی در وزارت داخله کمیسیون تشکیل و مدنی راجع به امراض تناسلی مذاکره می نمودند

خرابی پل از وزارت جنگ شرح بوزارت فواید عامه اشعار گردیده مینی بر این که مطابق راپرت فلکرافنی صاحب منصب مامور حمل و نقل ماشین آلات خریداری اداره قورخانه سه پل بین راه بو شهر و شیراز خراب شده لازم است در تعمیر پل های زبور اقدام شود که هر چه زود تر وسایل عبور ماشین آلات فراهم شود از وزارت فواید عامه فلکرافنی دستورات لازم صادر شد که اقدام شود

تفتیش مالیه از شیراز اطلاع میدهند ماز مال پیشکار مالیه فارس که با انتخاب الملک برای سرکشی و بازدید امور مالیه قشقای و آباد عزیمت نموده بود مراجعت بشیراز و برای سرکشی مالیه بنادر بست بوشهر حرکت کرده اند

کشتی های نفتکش کمربک از بنادر اطلاع میدهند اداره کمربک برای جلوگیری از قاچاق اخیرا شش دستگاه ماشین وارد کرده کدر جهازهای نخته سوار کنند این ماشین ها دو اسم است کوچک و بزرگ و در هر ساعتی دوازده مایل راه می پیمایند - شش رابه نوبت شست نیز هم وارد کردند که بریک در جهازات فوق نصب شود

بر طبق تصمیمی که اداره کمربک نادر گرفته این شش دستگاه جهاز چهار دستگاه آن برای بندر عباس - بندر لکه - محمره دهم دودستگاه هم برای بندر لخصیص داده شده است

تفتیش سارقین از شیراز اطلاع میدهند اخیرا دوسه فقره سرقت در راه کازرون و ننگ لران روی داده و اسباب نگرانی اهالی شده است مامورین ساخولی سارقین را تعاقب کرده اند

غرق کرجی راپرت واصل از لاهیجان حاکی است کدر اثر سهل یک کرجی که حامل مشروب بوده و جهادق در آن بوده اند غرق میشود و نفر از را کپین نجات یافته و دو نفر دیگر غرق میشوند - در بندر

یک شب دیدنی

هیئت مروجین موسیقی ایرانی برای پیشرفت مقصود عالی خود که در بیانه مشروحاً نکاشته اولین کنسرت خود را که مولود ذوق سوریستی آقای شهنازی فرزند مرحوم آقا حسینقلی خان در باغ گلوب اروامنه بمعرض نمایش خراهد گذارد

محض تکمیل باین کنسرت قسمت های ادبی آن بوسيله ادیب جوان و مصنف مشهور آقای جاهد که در نظر عرفا و جوانان باذوق محتاج به معرفتی و توصیف نیست تهیه شده و نیز برای مسرت خاطر عمومی موجبات دیگری که ایسن شب را مانزه بهترین خاطر ات شیرین در افکار حضار باقی خواهد گذارد فراهم نموده است که هیئت مروجین از این حسن موفقیته کمال مسرت را دارند

این شب دیدنی فزاموش نخواهد شد از دوساعت بنورب دوشنبه چهارم مهرماه وسائل تفریح و تفرج واردین از هر جهت مهیاست ساعت هشت بعد از ظهر بدون تکلف کنسرت شروع می شود

جخاله هم یک فرزند کرجی که سه نفر در آن بوده اند غرق شده است واقعه قتل از ذوقول اطلاع میدهند چند شب قبل در منزل اسکندر دلال دو نفر بختباری باهم نزاع نموده یکی از آنها پسرعموی خود حسینقلی نام را بضرر کاردمقتول و فرار مینماید - قضیه از طرف مامورین نظمیه تحت تعقیب است

(شکایت به مجلس شورای ملی)

بطوری که اطلاع داریم اخیرا صنف قصاب عریضه شکایت آمیزی راجع بباره اقدامات اداره ارزاق بلدیة طهران به مجلس شورای ملی داده و نقاضای عطف توجه به بد بختیهای خود نموده اند - ولی هنوز اقدامی نشده است

مانوجه نمایندگان محترم مجلس را که توسل به آنها حجتی اند برسدگی شکایات آنها جلب میکنیم

(قانون اسنخدام)

نظر باینکه اداره صحنه مملکتی از حیث قانون اسنخدام کتوری درمخطور بود اینک که قانون مزبور در کمیسیون مخصوص مجلس شورای ملی تحت مطالعه است اداره صحنه مصمم است پروژه دایر به همین اشل اسنخدام اطباء و رفع نواقص قانون اسنخدام به مجلس شورای ملی پیشنهاد نماید

(نماینده آذربایجان)

میانج ۳۰ - میرزا ابوالحسن خان صدر نماینده مجلس شورای ملی دیروز غروب وارد شب ترا نوقت و امروز صبح بسمت طهران حرکت نمودند

(دستگیری سارق)

خلخال ۳۰ - یک راس دیگر از قاطع و ورقه که باقی مانده بود شب گذشته ساعت یک از شب رفته آورده در یک ده نزدیک قصبه گذاشته بودند مامورین حکومتی قاطر حاضر و بصاحبش تحویل دادند و یک نفر از سارقین شهری هم دیروز دستگیر و نوقت شد

(استفای رئیس شورای اداری)

عراق ۳۰ - جلسه شورای اداری بواسطه عدم حضور رؤسای عدلیه - امنیه - معارف - جل احوال مدعی العموم تشکیل نگردید پیشکار مالیه که ریاست شورا را عهده دار میباشد استعفا داده است

(در شورای اداری شاهرود)

شاهرود ۳۰ - جلسه شورای اداری تشکیل بدوا در اطراف نظامنامه داخلی مذاکره بعمل آمد سپس راجع به نظم اهالی طرود و بلوک از اجحافات نصره لشکر و مامورین حکومتی که رسیدهگی آن بشورا احاله داده شده بود مذاکره و نتیجه را بوزارت داخله اطلاع دادند

نقضای صدور حواله حکومت کاشان بوزارت داخله اطلاع میدهند چون بودجه اولیه بلدیه تصویب

شده تقاضا دارد در صدور اجازه پرداخت تا کید شود

انتخابات اروامنه بندر جز ۳۰ انجمن انتخابات اروامنه به نمایندگی کریکور افتادین بان در ۲۸ ماده ۱۶ قانون انتخابات تشکیل و از فردا شروع بتوزیع نمره و اخذ رای خواهد شد

دواخانه مرکزی ادویه صحنه کل مملکتی در نظر دارد دواخانه مرکزی تاسیس نماید و لایحه ادویه لازمه مریضخانه ها و دواپرسجی دولتی را از بهترین کار خانهای اروپا را ناز لترین قیمت ممکنه وارد و به آنان بدهد و یا پیشنهادی که بوزارت داخله و مالیه شده رئیس کل مالیه هم موافقت نموده است

رئیس صحنه جنوب د کتر سید عبدالملکی خان برای ریاست صحنه جنوب انتخاب گردید

تفحص دوا آقای دکتر دستکار مفتش صحنه کل امروز به شیراز رفته تفتیشی از اوضاع صحنه بنماید و ضمنا ادویه لازمه را بین فقرا تقسیم نماید

بودجه رامسازی ناحیه رامسازی آذربایجان بودجه خود را در حدود هشتاد هزار تومان تهیه و ارسال داشته است

شکایت قصابان از نسبت اطلاع میدهند قصابان شکایت دارند که زلزل مالیه اهالی به عنوان ذبیح گرفته میشود در صورتی که این مالیات بکلی الفاء گردیده است فعلا اجتماع نموده شاکی و منتظر اقدامات دولت هستند

مغازة برق

جدیدا در اول خیابان چراغ برق افتتاح یافته و از هر قبیل اجناس و لوازمات چراغ برق به نازلترین قیمت به مشتریان محترم تقدیم مینماید و نیز حاضر است با مهل مشتریان گرامیه هم بدهد

لامپ های مختلفه چراغ برق ولایات در این متنازه موجود و پس از درخواست از ولایات بفروردت ارسال خواهد داشت

نمره اعلان ۲۰ - ۳۰

قسمت چهارم برثیا

که آخرین قسمت آن است از طبع خارج شده در کتابخانه شرق بفروش می رسد

نمره اعلان ۴۰ - ۵۰

مطبعه بوسفور